

REDACTIA
și ADMINISTRATIJA:
Deák Ferenc-utca 35.

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunei.

Concurse, inserțiuni și taxele de abonament se trimit administrațiunei tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICĂSCĂ-ȘCOLĂȘTIĂ, LITERĂRĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

ABONAMENTUL:
Pe un an 10 coroane.
Pe jum. an 5 coroane

Pentru România și străinătate:

Pe un an 14 franci.
Pe jum. an 7 franci.

Telefon pentru oras și comitat Nr. 266.

Chestiunea episcopiei din Oradea-mare la congresul din 1868.

În cei doi articoli premergători, tratând din perspectivă istorică situațiunea și raportul de drept al Consistorului orădan, am ajuns la concluziunea finală, că vicarul episcopesc și președintele Consistorului acestuia este locțiitorul în iurisdicțiune al episcopului absent sau prezumtiv pentru dieceza Orăzii-mari, — care se află în vacanță dela anul 1695.

Ținem acum să remarcăm, că pe constatarea și recunoașterea acestui *fapt istoric* se întemeiază toate dorințele și străduințele pentru *reînființarea vechei episcopii de Oradea-mare*, câte s'au manifestat în sânul bisericii noastre, dela începutul erei constituționale până astăzi.

Pentru că chestiunea episcopiei din Oradea nu este de origine atât de recentă, cum apare probabil în fața unora. Problema aceasta a trăit și a pălpăit pururea, ca un foc sfânt, în inima clerului și a poporului credincios din părțile bihorene.

După recâștigarea autonomiei bisericești și organizarea provinciei noastre mitropolitane prima chestiune, care s'a ridicat la suprafață și spre care s'au îndreptat cugetele cărmuitorilor bisericii constituționale, a fost *reactivarea episcopiei din Oradea-mare*.

Reactivarea zicem, iar nu *înființarea*, pentru că — după cum se va vedeă îndată — factorii competenți dela început au făcut o distincțiune în punctul acesta și privind chestiunea în lumina adevărului istoric cereau nu înființarea din nou, ci simplu *reactivarea* unei episcopii care a existat și a funcționat.

La congresul național-bisericesc din anul 1868, — atunci când pentru întâia oară s'a întrunit lamura bisericii autonome în jurul mitropolitului de înălțătoare pomenire Andreiu baron de Șaguna, — s'au făcut cei dintâi pași serioși pentru restaurarea episcopiei din Oradea.

În frunte cu vrednicul și bine reputatul protopop Simion Bica, deputații congresuali din Bihor, aflători la Sibiu, s'au prezentat în corpore, mai întâi la episcopul Aradului P. Ivacicovici, care venise și dânsul la congres, iar apoi la mitro-

politul Șaguna, solicitând bunăvoința și sprijinul lor pentru reînvierea episcopiei ortodoxe din Oradea. La vorbirea protopopului Bica, în care a tălmăcit, cu duioasă sinceritate și cu multă înțelepciune, dorința clerului și a poporului »orfan« atât episcopul Ivașcovici, cât și mitropolitul Șaguna au dat niște răspunsuri, din cari transpiră nu numai înțelegere și bunăvoință pentru cauză, ci chiar *hotărîrea fermă și conștientă de a lucra pentru înfăptuirea acestei cereri*, care ni-se înfățișă ca o necesitate de prima ordine, reclamată de interesele superioare ale bisericii.

Iată cum istorisește faptul și cum ne zugrăvește scena aceasta memorabilă redactorul de pe atunci al organului »Albina« și distinsul referent de mai târziu al Consistoarelor dela Oradea și Arad, Dr. Gheorghe Popa, care în calitate de deputat congresual luase și el parte în deputațiunea Bihorenilor:

* * *

Sibiu 5 octomvrie 1868.

Ieri, Duminecă, fiind onomastica Maiestății Sale Împăratului, s'a serbat sfânta liturgie de mai mulți preoți, pontificând părintele episcop al Caransebeșului d. Ioan Popasu, cetind rugăciunile îndatinate la asemenea ocaziune și cântându-se imnul popular. Deputații congresului au fost cu toții de față la liturgie, după carea prezentându-se Escel. Sale Părintelui Mitropolit în sala reședinței, d. deputat Ioanovicu, în numele colegilor săi, adresă Excelenței Sale Arhiepiscopului rugarea, ca să trimită la prea înaltul tron urările congresului pentru îndelungata domnire a monarhului nostru. Părintele mitropolit răspunse, că le va trimite prin ministerul internelor.

Astăzi, Luni, congresul n'a ținut ședință, din cauză, că comisunile nu-și finiseră încă elaboratele lor.

Intr'aceea deputații bisericești și mireni din comitatul Bihorului, respective din dieceza Orăzii-mari, în consonanță cu petițiunile bisericanilor și mirenilor din aceasta dieceză pentru *reactivarea episcopiei noastre din Oradea*, subscriseră și dânsii (deputații) o petițiune către congres, alăturând acesteia și petițiunile numite mai sus. Această petițiune se menă a se predă președinției, pentru că aceasta s'o prezinte congresului.

Dreptaceea deputații bisericești și mireni din Biharia, se luară cu petițiunea în corpore către Ex. Sa părintele mitropolit, ca către președintele congresului. Însă la propunerea deputatului Nicolae Zsiga, cunoscutul mecenat, hotărîrea a se prezenta mai întâi Ilustrității Sale Părintelui episcop dela Arad d. Procopiu Ivacicoviciu, ca unul, care actualminte ține și episcopia

Orăzii-mari, ca așa pașii să fie făcuți cu știrea Il. Sale, acestui bun părinte episcop.

Intrând la Il. Sa episcopul Procopiu Ivacicoviciu, conducătorul deputațiunii d. *Simeon Bica*, președintele Consistorului din Oradea, îi adresă cam următoarele cuvinte:

„Ilustritatea Ta, Preasânțite Părinte Episcoape! Sunt aproape două secle de când scaunul episcopesc din Oradea-mare este vacant, de când muri cel din urmă în șirul episcopul nostrii, iară noi, goniți și maltratați de vitregitatea trecutului, nu avurăm nici libertatea, nici puțința de a ne alege alt episcop, — ci bisericile noastre rămaseră orfane. Orfani și persecutați cum eram, episcopia Aradului ne-a primit sub aripile sale și ne-a scutit părintește. Vom rosti pururea cu mulțămîță numele episcopilor dela Arad, ce Ți-au premers în scaunul arhieresc, și deschilinit numele Ilustr. Tale, căci ca un bun arhipăstor ai asudat zi și noapte întru a șterge numeroasele lacrimi, ce năpădeau fața bisericii noastre. Îți datorim această recunoștință Ilustritate! Ți-o datorim cu atâta mai vărtos, căci vedem apriat cum că erau prea mari sarcinile, ce se puseseră pe umerii unui singur episcop, erau prea mari, parte din cauza teritorului celui foarte întins, din cauza numerozității credincioșilor, parte din cauza multelor lupte, ce aveă biserica de suportat. Astăzi când pronia cerească ne-a descătusat mâinile și ne-a redat libertatea noastră canonică, astăzi credincioșii cer dela congres prin aceste petițiuni ca să se reactiveze episcopia noastră dela Orade, luând astfel o parte de sarcină de pe umerii Ilustr. Tale, pentru ca nici un arhipăstor să nu fie împovărat peste măsură. Noi deputații eparhiei dela Orade, mai înainte de a face vre-un pas în această privință, ne ținurăm de datorința a ne prezentă Il. Tale, ca episcopul nostru actual, să cerem binecuvântarea și sprijinirea Preasânției Tale, să-Ți mulțămim pentru amoarea părintească și să spunem, că numai cu durere ne-am depărtă din brațele părintești ale Il. Tale. Și zic, că nu ne-am depărtă și nu ne-am duce nici odată, dacă n'ar fi interesul și splendoarea bisericii noastre, cari pretind să avem episcopie proprie în Orade...”

Deputații făcură Il. Sale semnele de recunoștință și consimțire cu această cuvântare a păr. Bica. P. S. Sa păr. Episcop Procopiu pătruns adânc, după o mică pauză, răspunse cam acestea:

„Simțesc o bucurie nespūsă, că mi-s'a dat ocaziunea să binecuvânt pașii și întreprinderile voastre, pe cari eu insumi le doream de mult. Așa este, că sarcinile, cari se puseseră pe umerii mei, erau prea multe pentru un singur episcop. Turma, laudă Domnului, e frumoasă și numărăoasă; un păstor însă nu ajunge, ori cât de neobosită ar fi activitatea și priveghierea lui. Deaceea oftam să-mi deie cerul un confrate, căruia să-i pot zice: *Vino și 'mi ajută, iată a Ta parte de turmă, paște mieluseii!* De altă parte, precum ați zis prea bine, este și interesul și splendoarea bisericii noastre, cari cer reactivarea episcopiei din Oradea-mare. Așa dară oftările mele se întălnesc cu oftările voastre, fie peste ele binecuvântarea Cerului!

„Despre sprijinirea mea fiți siguri. Aci de față este confratele meu, arhierul Ioan Popazu, care încă a promis ajutorul său acestei cauze (Popazu face semne de aprobare). De aceea, iubii mei, dacă e tristă despărțirea acelora, cari se iubesc, a noastră va face excepțiune, căci va fi voioasă. Nesmintit, că eu voiui lacrimă la despărțire, dar lacrimile mele vor fi lacrimi de bucurie, luându-și rămas bun aceia, cu cari împre-

ună am suferit și împreună ne-am mângăiat, până ce acum, cu ajutorul lui Dumnezeu, ajunserăm la limanul mântuirii...”

Deputațiunea ieși încântată de bunăvoința și elocvența Păr. episcop Procopiu, apoi intră la Excel. Sa mitropolitul *Baron de Șaguna*, căruia dl. S. Bica i-a adresat cam aceste cuvinte:

„Excelența Voastră, Părinte Arhiepiscoape! Vechia dieceză de Oradea-mare a scăpat întreagă din mijlocul viforoaselor valuri ale trecutului, ce se conjuraseră contra ei. A scăpat întreagă dar văduvă și astăzi își dorește și-și cere pe episcopul său. Aci sunt petițiunile bisericanelor și mirenilor, aci petițiunea deputaților din eparhia Orăzii, adresate congresului. Te rugăm, Excelență, să le primești pentru a-le prezentă congresului nostru național bisericesc, pentru a-le sprijini pretutindenea, pe unde va află cu cale înalta înțelepciune a Excelenței Tale. (Părintele mitropolit primește petițiunile). Am suferit mult și amar. Avem însă încrederea firmă în Ex. Ta și în congresul nostru, că va face să înceteze suspinele noastre. Excel. Ta ai condus naia credinței cu mână tare și cu braț înalt, de aceea sperăm că de vei privi și spre cauza noastră, o vei salvă pe dânsa.

Sperăm, de Te va trăi Dumnezeu și deci îți urăm: Să trăiești Excelență!”

Părintele Arhiepiscop și Mitropolit Andreiu bar. de Șaguna răspunse cam acestea:

„Cunosc suferințele voastre, iubii mei. Le cunosc și eu, mitropolitul vostru, am lăcrimat împreună cu voi. Ați scăpat întregi, căci a fost tare credința voastră și vi-o spun: este meritul vostru. Dela 1694, de când a murit episcopul vostru Efraim,¹⁾ ați rămas orfani, iară episcopia dreptcredincioasă de Oradea-mare a rămas văduvă, dar totuși n'ați pierit și astăzi vă văz cu bucurie adunați în jurul meu.

Recunosc necesitatea reactivării episcopiei din Oradea, o dorec și stăruiesc pentru dânsa. Vă afdiez că nu voi cruță nici o osteneală. Aceste petițiuni le voi prezentă congresului. Sunt om bătrân, se poate se mor azi-mâne... dorec să auziți încă din gura mea, cumcă eu m'am îngrijit pentru episcopia de Oradea-mare.”

Las cetitorului să-și inchipuiască însuși impresiunile bune, cu cari deputații se recomandară Excel. Sale și eșiră.

Georgiu Popa m. p. deputat.

(„Albina“ Nr. 102 din 1868).

Petițiunea sau memorandumul Bihorenilor s'a și prezentat congresului, ca act separat și când în ședința a VII a congresului, a ajuns pe tapet, după referada și propunerea comisiunii organizatoare, căreia se predase pentru studiere, a venit cu propunere în cauză, mitropolitul Șaguna a luat cuvântul din nou și cecece deputației a spus numai în formă de aluziune, în fața congresului a completat.

Comunicarea făcută de mitrop. Șaguna în plenul congresului este — după cum s'a publicat tot în »Albina« — următoarea:

— „Mi zace la inimă reactivarea episcopiei din Orade și în asta privință dorințele credincioșilor sunt și ale mele. Cunosc suferințele lor, ei au multe merite pentru biserică. Ca și comisiunea vreau și eu o sta-

¹⁾ A se înțelege: *Efrem Veniamin*.

tistică, o mapă a întregii provincii mitropolitane, ca așa eparhiile să fie împărțite egal, să nu aibă un arhiepiscop mai mult sau mai puțin decât altul, să se eschiză zelotipia(?). Cu ocaziunea arondării aș concede bucuros ca și din arhidieceză să se treacă o parte la dieceza Oradei, să fim toți egali; toți suntem frați, suntem un corp și trebuie să ne ajutăm unii pe alții. *Oradea are și drept istoric* și trebuie să ținem la acest moment căci vedem, că are multă valoare, într'o țară cum e a noastră și găsim destule drepturi istorice, de câte ori vom voi să înființăm atare episcopie. Dar nu numai la Orade, ci peste tot ne mai trebuie încă două episcopii. Însă nu avem mijloacele necesare materiale, și deaceia mult am cugetat în singurătate și am speculat: cum ar fi cu puțință înființarea acestor episcopii. Eu vi-o spun, donnii mei, că mi-am asigurat viața pe 100.000 florini v. a. Am cugetat, că mai ieftin să n'o dau. (Să trăiască!) Din aceasta sumă prin testamentul meu va căpăta Oradea-mare 25.000 fl. v. a., iar alta 25.000 fl. v. a. vor fi pentru a doua episcopie, ce se va înființa acolo, unde lipsa va cere.

(„Albina“ 1868 Nr. 105.)

Vorbirile și declarațiunile sărbătorești, cari au răsunit cu prilejul acesta din rosturile cele mai autorizate, culminează, cum vedem, și se unesc toate în două puncte cordiale.

1. Că vechia episcopie a Orăzii-mari trebuie reactizată.

2. Că reactizarea acestei episcopii nu este o simplă dorință a unor particulari, ci este de dreptul o necesitate și un postulat cerut de interesul și splendoarea bisericii ortodoxe în general.

Reținem deocamdată la constatarea aceasta, pe care o subliniem, ca o elocventă dovadă — de aprecierea înțelegătoare și de bunavoință, cu care ierarhia noastră bisericească a îmbrățișat dela început chestiunea episcopiei orădane.

Și fără să tragem deastădată toate concluziunile, socotim însă, că cuvintele lui Șaguna au indicat totodată și punctul de vedere și atitudinea, care au să-o observe, în chestiunea aceasta, următorii săi în scaun și toate căpeteniile bisericii noastre.

Căci este cert și incontestabil, că dacă la anul 1868 reînființarea episcopiei dela Orade era reclamată de »interesele și splendoarea bisericii«, — astăzi aceleași mari interese superioare pretind, ca toți factorii competenți să lupte cu inimă curată pentru înfăptuirea idealului, cu care marele Șaguna s'a coborât în mormânt.

Oradea-mare, la 10/23 maiu 1914.

Gh. Tulbure.

Examenul de capacitate al învățământului elementar.

Începând cu anul acesta, clasa VI-a elementară poporală va avea un examen final aparte de examenele celorlalte 5 clase, un fel de examen de capacitate al învățământului elementar, despre

succesul căruia absolvenților li-se vor da *absolutorii* (végbizonyítvány). Ordinațiunea ministerială referitoare la această chestie a intrat în vigoare cu 15 maiu n. a. c. sub Nr. 57.729—VI/a 1913. Se scoate la iveală, că această ordinațiune s'a compus cu consultarea autorităților confesionale, cărora li-se poate mulțumi, după cum suntem informați, faptul că prezident al comisiei de examinare la școala confesională este esmisul autorității confesionale.

Vom da pe scurt părțile mai însemnate ale susnumitei ordinațiuni.

Capitolul I se refereste la revizorii școlari (iskolafelügyelő¹). Pe aceștia îi propune ministrului inspectorul regesc (tanfelügyelő) al școalelor respective »cu prealabila învoire a comitelui suprem«. Pot fi esmiși ca revizori școlari îndeosebi inspectorul regesc, subinspectorul regesc, vizitatorii școlari (iskolalátogatók), directorii și profesorii dela inst. pedagogice, directorii și învățătorii dela școalele civile, preoții, mai departe directorii elementari, învățătorii elementari și învățătorii specialiști ai școalei de repetiție, dar dela cești din urmă 3 se cer cel puțin 15 ani de serviciu. Revizorii se designează cu considerare la limba de propunere a respectivelor școale, adică dintre astfel de oameni de școală, cari cunosc limba de propunere a respectivelor școale și au și practică în instrucția elevilor nemaghiari. Dealtfel la designare se cere atât învoirea respectivei persoane, cât și aprobarea autorităților bisericești, înțelegem dacă e vorba de *revizorii designați dintre funcționarii confesionali*. Revizorul numit dintre funcționarii confesionali primește credenționalul prin superioritatea bisericească, pe un termen fix ori până la revocare. Acest decret are valoare pentru un anumit *cerc de revizorat*, fixat de insp. reg. în înțelegere cu comitele suprem; insp. reg. însă poate participa în cercul său de inspecție la orice examen. În timpul examenelor revizorii vor avea diurne și spese de drum. *Revizorii trimiși direct de ministru* au să »urmărească cu atenție« școalele din cercul lor de revizie și în cursul anului »după trebuințe«, iar observările lor să le comunice inspectorului regesc. Revizorul școalei de aplicație e comisarul ministerial al respectivei șc. pedagogice. Despre esmiterea revizorilor și împărțirea cercurilor de revizie vor fi înștiințate și autoritățile confesionale.

Capitolul II. despre examenul final. Sunt obligați a se supune examenului 1. Elevii ordinari ai cl. VI elementare și 2. acei elevi privațiști, obligați de șc. cotidiană ori de repetiție, cari au absolvit cu succes 5 cl. elem. ori 1 clasă medie sau civilă, ori în fine 4 clase elem.

¹ Denumirea de comisar min, nu acopere noțiunea (miniszteri biztos). Deaceia am făcut deosebirea de sus.

și cl. I a școlii pentru ucenicicii de industrie sau comerț. Întrunirea condițiilor de admitere la examen o stabilește revizorul. Cei ce au împlinit 12 ani după 1 ian. 1914, întrucât împlinesc condițiile de sus, se pot supune oricând examenului final; în scopul acesta se vor prezenta până la finea lui april la insp. reg., care le va designa »după posibilitate« școala cu aceea limbă de propunere, în care au învățat ca elevi ordinari.

Școlile conf. vor avea să anunțe inspectoratului, prin forurile profesionale, numărul elevilor din clasa VI elem. între 1—16 febr. a fiecărui an, avizând totodată pânăcând durează anul școlar și când doresc să țină examenele finale. După puțină aceste examene să se țină între 15 maiu și finea lui iunie. Revizorul va înștiința termenul fix al examenului final cel puțin cu 15 zile înainte autorităților profesionale, ca acestea să poată aviză pe toți cei interesați. Examenul va avea loc — aparte de-a celorlalte clase — în școala, pe care-o cercetează elevii ordinari ori unde s'au cerut cei privațiști. *Prezidentul examenului la șc. profesională e persoana denumită de autoritatea profesională, care însă »trebuie să procedeze unitar cu revizorul«.* În absența revizorului examenul nu e valabil. Oficioși sunt la examen emișii autorității profes., unul ca prezident, revizorul, învățătorul interesat, în școala divizată și directorul (ori inv. dirigent la noi), catihetel și membrii comitetului parohial. Scopul examenului e să constate, îndeosebi pe baza materiei de cl. VI elem.: 1. Dacă elevul știe să cetească logic și să-și exprime cugetele clar, în scris și cu graiul viu, în limba de propunere (română) și maghiară; 2. Dacă are orientări geografice, istorice și de constituție relativ la patria noastră» despre teritoriul patriei, populație, trecut »neamului«, principalele instituții de stat și drepturile și datorințele generale ale cetățenilor«); și 3. Dacă are destoinicia de a rezolvi cele mai indispensabile probleme de socoteală și măsurare pentru viața practică și dacă are destule cunoștințe asupra materiilor și puterilor, cari joacă rol în economie. Pentru a fixa destoinicia elevilor în ortografie și stilizare, vor stiliza câte 5—6 șire în limba de propunere și cea maghiară.

Examinarea se va face nu după studii, ci conform celor 3 puncte fixate mai înainte. Din religiune vor fi examinați după confesiuni.

Materialul de examinat îl vor designa, în înțelegere cu învățătorul, prezidiul comisiei și revizorul. Întrebările le pune învățătorul, au drept însă oricând și prezidiul și inspectorul să pună întrebări directe. (!) Din religiune însă materialul îl designează exclusiv catihetel și prezidiul, și întrebări numai ei pot pune. Elevii, cari din vre-un studiu n'au făcut progres în cursul anului, vor

fi examinați mai în special. Privațiștii răspund din toate obiectele.

Limba de examenare e cea de propunere; la limba maghiară însă numai cea maghiară (înțelegem scris-cetit și convorbiri).

Într'o zi, dacă e posibil, se vor examina 20 elevi.

La finea examenului comisia va ține o conferință scurtă. Rezultatul general îl decide revizorul cu ascultarea prezidiului și al învățătorului, la elevii ordinari încă și cu considerare la progresul de peste an. Rezultatul în singuraticele studii se stabilește după normele școlare. Rezultatul din religiune cade exclusiv în competența catihetelui, eventual și'n a esmiisului autorității profesionale. Repește examenul peste un an, cel ce a căzut din 2 studii sau mai multe, afară de desteritați. Cei ce-au trecut cu succes examenul, ori au căzut dintr'un obiect, primesc absolutoriu.

Cap. III referitor la absolutoriu și matricula absolvenților. Absolutoriul e deobligată să-l dea școala, paralel în limba maghiară și limba de propunere, română (§ 31), gratuit și iscălit de revizor.

Despre absolvenții cl. VI. elem. și absolutoriile date lor, fiecare școală e îndatorată a conduce o matriculă, paralel în limba maghiară și'n cea română.

Numele elevilor vor fi luate din matricula statului; referitor la numirile de localități e valabil § 5 al art. de l. IV din 1898 (numirile oficiale).

Absolutoriile și matricula se vor face imediat după conferința de încheiere, ca să-le poată iscăli revizorul.

Matricula ori matriculele depe mai mulți ani se vor coasă și sigilă. La inspecție le va sigilă și inspectorul reg.

Dacă s'ar sistă vre-o școală, susșitorul e dator, să predea matriculele antistiei comunale (primarului).

Copiile absolutoriilor pierdute le dă învățătorul (directorul).

*
* *

Ordinațiunea de mai sus e dată în urma legii electorale art. XIV din 1913, reclamă prin urmare seriozitatea tuturor, cari au interes față de școala profesională și cultura neamului nostru, atât de des poreclit de »analfabet cu mare procent«.

În capitolul despre revizori se amintesc revizori încredințați la propunerea inspectorilor pe-un termen fix ori până la revocare și despre revizori emiși direct de ministrul de instrucție. Cei din urmă au să »urmărească cu atenție« școlile și în cursul anului, »după trebuințe«. La înșirarea acelor bărbați de școle,

din sânul cărora se pot *indeosebi* designa revizorii, nu e fixată categoria școalelor. Se vorbește chiar de revizori designați dintre funcționarii confesionali (hitfelekezeti alkalmazottak közül). Sigur, nu s'au gândit la confesiunile, cari susțin școală cu limba de propunere nemaghiară!? Apriat însă nu se spune, și, dacă se stăruie pelângă litera ordinațiunii, nu e rău. Deși în cazul din urmă corect eră, ca ministrul de instrucție să designeze revizorii din sânul confesiei direct prin autoritatea bisericească, — dacă la examenele finale de cl. VI elementară ale școalelor noastre confesionale s'ar designa revizori dintre funcționarii confesionali — fie deocamdată și în înțelesul ordinațiunii — multe neajunsuri s'ar putea înconjură și și mai multe șovăieli, pe cari unii le au în fața organelor statului....! Cine ar fi alții, cari »să cunoască limba de propunere românească«, și să aibă »și practică în instrucția elevilor« români, decât revizori confesionali români!?

La partea primă a capitolului despre examenul final, e datoră fiecărui om de bine, ca — pelângă obligamentul legii — să atragă atențiunea părinților, în interesul lor propriu și al urmașilor lor. În celelalte părți cei competenți vor satisface în interesul școlii. Președintele comisiei este persoana denumită de autoritatea noastră bisericească. Se spune că »președintele trebuie să procedeze unitar cu revizorul«. Un *bărbat de școală*, neșovăitor, își va ști împlini datoria, ce i-o dictează conștiința de om numai al școlii. Curios e însă că rezultatul general al examenului (adecă, făcut-a fiecare elev în parte cu succes examenul ori nu) *il decide revizorul* cu ascultarea prezidiului și învățătorului etc... („de ce nu în înțelegere!?), *il decide adecă organul de control, iar nu prezidiul!?* Semnalăm în fine și la acest loc limba de examinare, care afară de studiul limbii maghiare are să fie exclusiv cea românească.

La partea treia a ordinațiunii ne exprimăm mirarea, de ce să se scrie numele elevilor după »matricula statului«, și de ce nu din ziarul de primire, unde sunt induse pe baza atestatelor de botez!?

Sperăm, că va succede, să se depărteze din această ordinațiune tot ce e jicnitor pentru biserică și școala noastră!

Se.

Examenele publice

la școala civilă gr.-or. rom. de fete din Arad se vor ține:

4/17 iunie (Miercuri) dela 9—12 ore examene de pian cu elevele din toate clasele. Dela

2—4 l. franceză și gimnastică cu elevele din toate clasele.

7/20 iunie (Sâmbătă) dela 8—11 ore Religionea cl. I—IV.

9/22 iunie (Luni) dela 8—10 ore: *clasa VI civilă* din istorie, economie, pedagogie și l. maghiară. Dela 10¹/₂—12 ore *clasa II civilă* din aritmetică și l. maghiară.

10/23 iunie (Marți) dela 8—10 ore *clasa III civilă* din l. română, geografie și l. germană. Dela 10¹/₂—12 *clasa I civilă* din aritmetică și l. română.

14/27 iunie (Sâmbătă) încheierea festivă.

Diracțiunea școlii.

Predică

la sf. Gheorghe cu ocaziunea hramului sf. bisericii.

Aceasta nu este alta, decât casa lui Dumnezeu, da, aceasta e poarta cerului» (Gen. 28 17).

Iubiți creștini!

E un an decând, cu această ocaziune, — a hramului sf. noastre bisericii, — de pe acest amvon, v'am spus îndemnuri, despre păstrarea tezaurului sfintei noastre credințe despre lupta pentru credință a „purtătorulu de chinuri“ mucenicului Gheorghe, luptă ce trebuie s'o purtăm și noi cu dușmanii și cu împrejurările de acum. Aceste vi-le spuneam acum un an.

De-atunci am căutat, — cu orice ocaziune binevenită, — să vă dau sfaturi părintești. — Durere puțină s'au prins Azi, când vă văd adunați într'un număr destul de mulțamitor, voi cerce să vă sfătuiască spre binele și spre mântuirea voastră sufletească, fiind convins, că cu toții doriți această mântuire, dar nu o știți căștigă.

Iubiților! Când părintele nu își învață copilul în legile sf. noastre bisericii, îi e dușman, nu-i voiește mântuirea. Când tatăl învață copiii la șiretenie, la înjurături, la depărtarea dela sfânta biserică, nu-i voiește binele. Și câți sunt dintre voi, cari fac lucrul acesta, fie din nepăsare, fie din grijile lunei acesteia, — de-a adună averi peste averi, — fie din îndărătnicie.

Când la sărbătorile nașterii Domnului, am muștrat, — cu muștrare părintească, — tinerimea, că nu cercetează biserică, am făcut apel la părinți ca să-și facă ei datoria, cum a zis ap. Pavel: „*Creșteți-i în învățătura și îndreptarea Domnului*“ (Efes. VI. IV). Nu am observat în această privință îndreptare. Răul înrădăcinat, cu greu să stărpește. S'au înrădăcinat, — din nepăsare, — între voi, credința, că tinerimea să nu cerceteze sf. biserică. Mulțamită acestui rău, nu văd nici într'o duminecă sau sărbătoare, — decât la Paști, Crăciun, Rusalii, hramul bisericii, — nici un tiner la biserică. În schimb la jocul de după amiază, nu cred să lipsească nici unul dintre fete sau feciori.

Unde sunt părinții, cari să aibă în îngrijire creșterea morală a copiilor? Așa vă îngrijiți de mlădițele voastre? Cum vă scuzați? Că aveți de lucru, că nu știți faptul acesta?! sau cu ce? Dar și noi am fost astfel crescuți, și totuș trăim, — vor răspunde mai mulți. Dar nu trebuie vindecă odată răul? Aceasta trebuie și pentru aceasta voi stărui.

Invățătura creștină cere, ca omul să fie înzestrat cu toate podoabele sufletului. — Dar cum va fi omul mare, înzestrat cu aceste podoabe, dacă nu se sădește în sufletul lui, din copilărie lucruri bune și de folos. Mulți părinți, — cei mai mulți, — se îndestulesc cu faptul că au copii, nu se mai grijesc de creșterea lor. Aceștia ajung între copii stricați și se strică și ei. Când sunt mari apoi, se miră părinții, că oare de unde au învățat copiii lor, atâtea răutăți?! Dar atunci e târziu. Trebuie, ca de mici să le deschidă ochii, — când sufletul copilului e capabil de a primi învățături, atunci trebuie sufletul lui modelat. Voi ați dat ființă copiilor vostri, voi trebuie să vă îngrijiți și de creșterea lor sufletească. Deci datorința voastră e, ca să creșteți din fiii vostri oameni morali, iubitori de biserică, căci sunteți rezponzabili cu sufletul pentru ei. Fiecare părinte, când e duminică sau sărbătoare, are datorința să vină cu copiii săi la biserică. O faceți aceasta, știu că la început cu sfială, — fiind neobicinuiți, — și apoi se va rupe cu credința voastră de tot rătăcirea, că pentru tineri e „rușine“ să meargă la biserică. Vă spun drept, că m'am întristat foarte, când venind în comună am înțeles, că mergerea la biserică a tinerimii o considerați de „rușine“. E ceva grozav în ce rătăcire periculoasă ați ajuns. Cu alte cuvinte e un păcat, — căci de păcat trebuie să ne rușinăm, — să iubești biserică, ca pe D-zeu. Nu vedeți singuri rătăcirea?!

„Aceasta nu este alta, decât casa Domnului, poarta ceriului“ Iubiților! biserică e poarta ceriului și cine dorește porțile iadului?! Nu atribui această rătăcire a voastră întunecării conștiinții religioase, — căci ar fi prea trist, — ci lipsei de educațiune. Nu vă inspiră aceasta sf. biserică ceva tainic, că aici să aduce jertfa cea nesângeroasă a divinului Mântuitor?! Da, iubiților, aici e „casa Domnului“, aici e locul de preamărire alui D-zeu. Aici să înălțăm inimile noastre către D-zeu, și să aducem priinosul nostru celui ce a Inviat. Înălțați aici rugăciuni către cel prea înalt temeți-vă de El cu frică fiască.

Cât ne trudim în viața aceasta, umblăm în dreapta și în stânga, mișcăm toate pietrele, comitem toate lucrurile, pentru a ne hrăni trupul. Dar scris este: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul ce iese din gura lui Dzeu“ (Mt. 4.) Nu numai traiul cu pâine, — adevărat o viață trupească, — ci viață spirituală o comunitate de aproape cu dumnezeirea, e menirea omului. Trăim cu pâine, ca să ne susținem viața pământească și așa să putem ajunge la viață spirituală. Să ne gândim, că avem o viață scurtă pe pământ, că D-zeu a creat omul cu o menire înaltă, și de aceea i-a și dat suflet, — la făcut după „chipul și asemănarea“ sa. — Deci a dat omului puțința de a seridică din păcate și i-a arătat calea de urmat. Nu avem decât să urmăm, calea arătată de biserică și suntem după „asămănarea“ lui Dzeu. Căutați această „asămănare“ și o aflați în „casa Domnului“. Veniți aicea cu toții, bogați și săraci, tineri și bătrâni, petreceți câteva ceasuri ascultând cu sfințenie slujba dumnezeiască. Dar nu credeți, că venind aici trupești și cugetându-vă într'alt loc, — nu la slujba divină, — ați făcut ceva pentru mântuirea voastră. Tocmai așa nu credeți, că îmbrăcându-vă în scumpețuri și fiindu-vă sufletul cuprins de ură, răsunare, gânduri nebune, ați făcut ceva pentru sufletul vostru. Imbrăcămintea, podoabele trupești, nu sunt și podoabe sufletești. Dacă voi tinerii, vă împodobiți în mătăsuri, vă spoiți, și sufletul vi negru, n'ați făcut nimic bun. V'ați cheltuit banii pentru

niște lucruri netrebnice, fără cari puteați fi, și pentru banii cu cari le-ați cumpărat, v'ați fi putut lua hrană trupească, — de care aveți lipsă. — Nu aveți însă lipsă, de mătăsuri, de bani la grumazi și la cap, de mănuși, de ghetete de lac etc... Vă întreb; unde voiți să ajungeți cu luxul în haine? Atâtea podoabe, — când e atâtea sărăcie. Fiecare părinte își ține de datorință, ca pe Paști, Crăciun și la hram, să adaugă mai câte un galbin, doi, la grumazii fetei sale, dar nici unul nu se gândește, că oare ce cugete, ce idei, are despre D-zeu, despre biserică, că duce, — cepilul său, — aceea vieață creștinească, ce i-se cere. Vă trimiteți copiii la biserică, la sărbătorile mari, — iar ei se poartă cum i-ați dedat și acasă, — rād, aruncă unii la alții priviri examinătoare, să uită, că ce haină și-a făcut vecina?! Până când vor dură aceste stări?

Apostolul Pavel zice: „*Au doară nu aveți case, în cari să mâncați și să beți? sau desprețuiți biserică lui D-zeu și rușinați pe cei ce nu au? ce voui zice vouă? vă voui lauda? Eu nu vă laud pentru aceasta*“ (I. Cor. 11 22). Eu vă zic; au nu aveți loc, ca să vă arătați podoabele, — dacă cu tot prețul voiți să faceți aceasta, — au nu aveți loc, ca să povestiți, să râdeți ei aicea vi locul de întâlnire? Eu nu vă laud pentru acest lucru. Dacă cineva are de grăit ceva, îndată să-și aducă aminte, că aici e biserică, aici am venit să ne rugăm lui Dumnezeu, — aici, deci — să lăpădam grija lumii.

În vremile de demult, când cineva eră osândit să peară, și eră alungat dintr'un loc într'altul, dacă intră în curtea unei biserici eră pe timpul acela scutit de prigonirea mulțimii. Astăzi veniți toți cei prigonii de păcate și aflați mântuire în sânul bisericeii. Ea vă primește pe toți.

Ea e poarta ceriului prin care trecem la mântuire. Cel întristat de pierderea averii, de vine aiciea, merge acasă senin, căci, căci nu averea e mântuirea sufletului; cel ce nutrește în inima sa răsunare, merge acasă pocăit, căci e pătruns de învățătura „iubește pe de-aproapele tău ca pe tine însuși“. cel risipitor, — la auzul pildei fiului rătăcit, — se cutremură de traiul cel desfrănat ce-l duce, și-și pune de gând, ca să se lase de păcatele trupești, — cari duc la ruină materială și cari ne nimicesc naționalicește. Bogatul — încrezut în avuția, — sa la auzul istoriei lui Lazar, — se cugetă, — măcar, numai un moment, — la chinurile iadului, și-și mai lasă din traiul „luminat“ și din îmbrăcămintea luxoasă. Luxosul, — la auzul cuvintelor preoțești, că podoabele trupești sunt ispite sufletului și păcate contra ființii noastre trupști, — se va gândi și el la lăpădarea atâtor podoabe nefolositoare.

Vede, că luxul, te face, ca să-ți tragi bucătura de pâine dela gură, să flămânzești — păcat contra trupului — si tot luxului trebuie să-i atribuim că noi astăzi — în părțile aceste — nu progresăm în număr, cum progresăm mai nainte, când curățenia familiară era nepatăta. — Nu este curățenie familiară aceasta, unde e răspândit luxul. — Vă duceți în părțile ardelene, unde veți afla în în casă câte 6, 7 — 10 copii și fața lor exprimă vigoare. — E drept, că sunt îmbrăcați în haine făcute de mama lor și nu „toale“, cumpărate pe bani scumpi. — Materialismul aici — în părțile bănățene, ne amenință puterea de viață. Vă luați după nemți, cari nu au alt scop, decât să adune averi peste averi, — și nu vedeți, că se prăpădesc din zi ce merge. — Bogăția face pe om să uite de D-zeu, să-și uite, că D-zeu i-a zis: „Creșteți și vă înmulțiți“...

Noi românii, în butul tuturor nefericirilor cari au trecut de 2000 ani peste noi — și au trecut multe

— am stat neclintit, căci ne-a susținut biserica, am rămas cu obiceiurile bune, ne-am păstrat curățenia familială. Țineți și voi la aceste virtuți. căci și voi înșivă vedeți că nu-i bine cum ați apucat.

Iubiților! Am atins întrecăt, păcate, despre cari ar fi trebuit să insist mult mai mult. Sperez, că voi vorbi, — mai pe larg, — cu altă ocaziune și când nu voi observa nici o îndreptare. Când voi vedea măcar numai puțină îndreptare, — bucuria mea va fi mare, știind bine, că apucați pe calea cea bună, ce v'o doresc din tot sufletul. — Urmați sfaturile sf. biserici și așa dați mărire Tatălui, Fiului și sf. Duh. Amin.

Murani, luna aprilie, 1914.

N. Ilișiu.
preot gr. or. rom.

Concurse.

Pentru îndeplinirea parohiei vacante de **cl III-a T. Hodoș**, tractul Belințului, se publică concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. Uzuctul unei sesiuni de 30 jugăre 174□.
2. Casă parohială constatatoare din 2 chilii și bucătărie, apoi grajd pentru vite și grădină de 1 jugăr lângă casă.

3. Birul preoțesc, soțotit cu 60 cor.

4. Stolele uzuale în comună.

5. Intregirea dela stat, conform pregătirilor anterioare ale alesului.

Dările publice după acest beneficiu le plătește alesul.

Alesul e dator să catehizeze școlarii rom. gr.-or. fără altă remunerațiune.

Reflectanții la acest post sunt poftiți a-și înainta petițiile instruate conform legilor în vigoare comitetului parohial din T. Hodoș, pe calea oficiului protopresbiterial din Belinț, (Belenceze) Temes-megye) și în termenul concursual, a se prezenta într-o duminică, ori într-o sârbătoare, în sf. biserică din Hodoș.

Întrecăt sunt deja aplicați, să aștearnă și atestat de funcție și conduită dela respectivul șef tractual

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: *Gherasim Sêrb*, protopresbiter.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea postului de preot în parohia **Forău**, devenită vacantă, în senzul ordinului Consistorial de sub Nrul Ad 661/914 B. se publică concurs cu termen de **30 zile** pe lângă aceste condițiuni:

1. Casa parohială cu intravilanul și supraedificatele.

2. Pământul parohial 6 holde katastr.

3. Câte o zi de lucru dela fiecare familie cu plugul, carul ori cu brațul, sau răscumpărare în bani.

4. Bir preoțesc câte una vică cucuruz sfârmat de fiecare număr de casă.

5. Stolele îndatinate.

6. Intregirea dela stat.

7. Dela recurenți se cere cvalificațiune de clasa I, iar în lipsă de recurenți de clasa I se vor admite la candidare și de cl. II.

8. Alesul va fi dator să catehizeze gratuit.

Petițiunile instruate regulamentar se vor înainta pe calea Oficiului protopopesc din Beiuș în termenul legal, având recurenții a se conforma întru toate dispozițiunilor referitoare din Regulamentul pentru parohii.

Pentru comitetul parohial.

Dr. V. Fildan
adm. ppsc.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului de capelan temporal pe lângă parohul Teodor Ioaneș din **Bencecul-român**, tractul Timișorii decretat cu înalta rezoluțiune consistorială de sub Nr. 7514/1913 se escrie în temeiul rezoluțiunii Ven. Consistor Nr. 1171/914 concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul diecezan „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. Una jumătate (1/2) din sesiunea parohială.

2. Una jumătate (1/2) din stolele și birul legal.

Casa parohială rămâne în beneficiul preotului Teodor Ioaneș asemenea și întregirea dotațiunei sale dela stat.

Pentru fiitorul capelan nu garantează nici comuna bis. nici superioritatea bis. întregirea dela stat.

Parohia e de fapt de clasa II sunt însă admiși și recurenții cu cvalificație pentru parohi de cl. III.

Alesul pe lângă aceia că va fi dator să provadă toate serviciile divine și pastorale din parohie, precum și catehizațiunea la toate școalele din loc fără alta remunerațiune, va mai avea să supoarte și dările publice după beneficiul său.

Recursele ajustate cu documentele prescise în original și cu atestat despre serviciul eventual prestat și adresate comitetului parohial din Bencecul român, se vor subșterne în termenul legal P. O Oficiu protopopesc gr. ort. rom. al Timișorii (Temesvár-gyárváros.)

Recurenții vor avea a se prezenta cu stricta observare a §-lui 33 din Regulamentul pentru parohii în vre-o duminică ori sârbătoare în sfta. biserică din Bencecul român spre a-și arată desteritatea omiletică și rituală.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Ioan Oprea*, adm. protopopesc.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului de capelan temporal sistemizat pe lângă veteranul paroh Ioan Popovici din comuna **Albești** se publică concurs cu termen de **30 zile** conform ordinului consistorial de sub Nr. 1327/1914 B. pe lângă următoarele condițiuni și anume:

1. Pământul parohial în estenziune de 16 holde catastrale și 458□;

2. Câte o zi de lucru dela fiecare familie (cei cu vite o zi de plug, cei cu mâna o zi de lucru).

3. Toate stolele îndatinate dela toate funcțiunile religioase.

4. Intregire dela stat din cvota, ce revine anual pentru capelani.

5. Capelanul este dator a se îngriji de locuință și a provedeă catehizațiunea și toate funcțiunile publice și private ce cad în sarcina parohului Ioan Popovici, care până ce va fi în viață va beneficia singur de întregirea dotațiunei dela stat.

6. Dela recurenți se cere evalueațiune de clasa III. Recurenții își vor ajusta petițiunile conform Regulamentului parohial, acomodându-se întru toate dispozițiilor regulamentare referitoare.

Pentru comitetul parohial.

Dr. V. Fildan
adm. ppesc.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea stațiunii învățătoarești din **Moneasa (Menyháza)** se scrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul diecezan.

Emolumentele: Din cassa epitropiei parohiale 320 cor. Pentru lemne 120 cor., din cari este a se încălzi și sala de învățământ curatorul 20 cor. Pentru conferințe 20 cor. Pentru scripturistică 10 cor.

Școala corăspunde legii, iar salariul e întregit dela stat.

Alesul va fi obligat să provadă cantoratul pe lângă stolarul obicinuit și să înființeze și conducă cor bisericesc fără altă remunerațiune.

Recursele sunt a se ajusta cu următoarele documente originale: 1. Extras de botez. 2. Diploma de învățător. 3. Atestat de apartinență. 4. Atestat de serviciu.

Reflectanții au să se prezinte în sfânta biserică din Moneasa, iar recursele adresate comitetului parohial să se trimită oficiului protopresbiteral din Buteni.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Florian Rocxin*, ppresb. insp. școl.

—□—

2—3 gr.

În conformitate cu ordinul Vener. Consistor ort. român din Oradea-mare de sub Nr. 1292/B. 1914, se publică concurs pentru postul de paroh din parohia de **clasa III-a Satulbarb**, cu termen de alegere de **30 zile** dela prima publicare în organul diecezan „Biserica și Școala” pe lângă următoarele venite:

1. Casă parohială în stare bună, cu supraedificate și grădină.

2. Pământ parohial parte arător parte livadă 24 jug. catastrale.

3. Drept de pășunat pentru 10 vite.

4. Bir preoțesc 1 vică (30 litre) de cereale sau 2 cor. de fiecare nr. de casă.

5. O cânepiște de un cubul.

6. Stolele îndatinate staverite din partea comitetului în anul 1911.

7. Întregirea dela stat.

Dările după pământ precum și după venit le suportă alesul. Parohul va avea, fără să pretindă remunerațiune specială dela biserică, să provadă catehizările regulat la orice școală aflătoare pe teritoriul parohiei. Reflectanții la acest post sunt poftiți, ca recursele ajustate cu documentele originale, adresate comit. par. din Satulbarb, să le înainteze în termenul regulamentar P. On. Of. protopopesc din Oradea-mare, având în acest restimp cu observarea strictă a Reg. p. parohii a se prezentă în vre-o Duminecă ori sârbătoare în biserică, pentru a-și arăta capabilitatea în cant, tipic și oratorie.

Satulbarb, din șed. comit. par.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Andrei Horvath* protopopul Orăzii-mari.

—□—

2—3

Propise (Corecte) de examen
à cor. 1·20 suta plus 30 fileri porto postal
se găsesc de vânzare la **Librăria Diecezană**
Arad.

CARȚI BISERICEȘTI CU LITERE LATINE:

Penticostarul, leg. în piele roșie	14·—
Cazania	14·—
Molitvelnicul	14·—
Triodul cu strajnicul . .	27·—
Octoichul mare	27·—
Mineile 12 vol. pe 12 luni leg. în piele	186·—
Apostol	11·50
Evangelia, cu litere latine	25·—

De vânzare la:

Librăria Diecezană, Arad.

La librăria diecezană din Arad.

Au apărut și se găsesc de vânzare

Șaizeci și cinci de predici populare
premiat de academia română

de

Arhim. I. Scriban.

à cor. 4. exempl.
plus porto 30 fil.

